

Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'nde yer alan çocuk hikâyelerinde ele alınan değerler

Meryem Çelik¹ & Rabia Dirican²

¹Düzce Üniversitesi, ²Gazi Üniversitesi

Öz

Toplumsal yaşamda düzen sadece yasalara uymakla sağlanamaz. Toplumda yaşayan bireylerin ortak değerlerin birleştirici gücüne ihtiyaçları vardır. Ortak değerlerin oluşturulmasında eğitimin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Çocuk eğitiminde değerlerin kazandırılmasında çocuk edebiyatının büyük katkıları bulunmaktadır. Masallar ve hikâyeler çocuk edebiyatının en önemli edebi türlerindendir. Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'nin 1928-1930 yılları arasında basılmış sayılarındaki çocuk hikâyelerini değerler açısından incelemeyi amaçlayan bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel model kullanılmıştır. Hikâyelerin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgulara göre, bu hikâyelerde en fazla sevgi, en az ise barış değerine yer verildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra tasarruf, estetik ve liderlik değerlerine yüksek oranda, empati, hoşgörü ve tevazu değerlerine ise düşük oranda yer verildiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Değerler, değerler eğitimi, çocuk, çocuk edebiyatı, çocukluk tarihi

Values in children's stories in the Turkish children's journal Gürbüz

Abstract

Order in public life can't be achieved only by obeying laws. Members of society need the unifying power of common values. The importance of education in the establishment of common values is undeniable. Children's literature makes major contributions to the acquisition of values in children's education. Fairy tales and stories are among the key literary genres of children's literature. The purpose of this study was to analyse the values addressed in children's stories in the editions of the Turkish Children's Magazine Gürbüz (Turkish title: Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi) published between 1928 and 1930. To this end, it used a qualitative descriptive research design. According to the results of the analysis of the stories, the most commonly addressed value is love and the least commonly addressed value is peace. The analysis results also showed that the values of saving, aesthetics, and leadership are included in the stories to a great extent, while the values empathy, tolerance, and humility are included to a lesser extent.

Key words: Values, values education, child, children's literature, childhood history

Yazarlara ait bilgiler:

¹Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, mtancelik@gmail.com, ORCID No: 0000-0002-5724-8109

²Araş. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi, rabiadirican@gmail.com, ORCID No: 0000-0002-3851-5726

Atıf için;

Çelik, M., & Dirican, R. (2021). Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'nde yer alan çocuk hikâyelerinde ele alınan değerler. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi (ESTÜDAM) Eğitim Dergisi*, 6 (2), 180-200.

Giriş

Yaşamın pek çok noktasında karşılaşılan değer sözcüğü, kullanıldığı yere göre farklı anlamlar içerebilmekte ve sözlükte değişik şekillerde tanımlanabilmektedir. Türk Dil Kurumu değeri, “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet”, “Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha, valör”, “Üstün nitelik, meziyet, kıymet” gibi anlamlarda tanımlamaktır (TDK, 2021). Bulut (2011) ise “Değer; insanın hayata dair karar vermesinde gelişen olaylar karşısında yorum yapmasında, çevresinde kendini etkileyen durumlar hakkında hüküm vermesinde ona yol gösteren, dayanak sağlayan inanış unsurlarıdır” olarak tanımlamıştır.

Toplumdaki bireylerin ortak değerlerin birleştirici gücüne ihtiyaçları vardır. Çünkü toplumsal yaşamda düzen sadece yasalara uymakla sağlanamaz. Bu bağlamda değerlerin, bireyleri ortak bir paydada buluşturarak birlik ve beraberlik içinde yaşama olanağı sağlaması en önemli işlevlerindedir (Kasapoğlu, 2013, 97; Kumbasar, 2011).

Çocuk, bir aileye doğmuş olmakla yalnızca biyolojik etkiler almaz, ayrıca bir kültürün ve dolayısıyla bir değerler dünyasının da içine doğar. Bu açıdan değer edinimi, planlı ya da plansız, aslında çocuğun doğumundan itibaren başlayan bir süreçtir. Dolayısıyla insanın sadece maddi ve fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasıyla mutlu olabilen bir varlık olmadığı görülür. İnsan söz konusu olduğunda, maddi ve fizik gerçeklik içerisinde betimlenemeyecek ve tüketilemeyecek bir alan ortaya çıkmaktadır ki bu da ‘değerler’ alanıdır. (Bayraktar, 2014, 24). Geline bu noktada değerler eğitiminin önemi kendiliğinden ortaya çıkmakta, değerleri temele almayan bir eğitim faaliyetinin sathi kalacağı anlaşılmaktadır. “Değerler alanı, içinde insanın kendisini sorumlu hissettiği, belirli bir amaca yönelebilmek için çaba sarf ettiği, böylece de kendine has bilinçli bir özgürlüğü yaşayabildiği bir alandır” (Gürsoy, 2007, 37). Bu tarife göre hem sorumluluk, hem amaca yönelim, hem bilinç, hem de özgürlük, değerler alanında birleşmekte; değerler eğitimi denildiğinde de bu bileşenleri kişide geliştirmeyi hedefleyen bir eğitim akla gelmektedir.

Ulusoy’a göre insanlar, doğumundan itibaren değer eğitimi ile iç içedir. Ancak okulda verilen değer; bilinçli, planlı ve programlı bir süreç takip edilirse daha etkili olabilir (2010). Tarih boyunca okulların, aslında bilinçli bir değer aktarımında bulunduğunu ve eğitimin temel gayelerinden birinin değer aktarımı olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu bağlamda eğitim ve değerler, kişinin yetiştirilmesinde ortak bir amaca hizmet ederler. Hem eğitim hem de değerler kişiyi bir bütün olarak ele almakta, maddi ve manevî yönden yetiştirilmesini önemsemektedir (Bilgen, 2019). Maddi ve manevi yönden yetişmenin son yıllarda daha çok gündeme gelen vasıtalarından biri, değerler eğitimidir. Sağlıklı nesillerin oluşmasında, toplumun bir ferdi olarak çocuğun içinde bulunduğu zamanı ve ‘insanca’ bir yaşamı yakalayabilmesinde değerler eğitiminin rolü büyüktür. Değerler eğitimi birçok eğitim

alanlarında çeşitli yöntem ve teknikler ile çocuklara verilebilmektedir. Bu alanlardan bir tanesi de çocuk edebiyatıdır. Toz (2013) çocuk edebiyatını, “Çocuğu yarına, geleceğe hazırlayan, hayatın sürprizleri ve zorlukları karşısında azmi ve çabalamayı, sonuçta da başarmayı öğreten bir edebiyat ürünü.” şeklinde ifade eder. Çocuk edebiyatı çocuğu estetik yönden, söz dağarcığı açısından geliştiren, hem eğitici hem de eğlendirici unsurları bir arada barındıran, çocuğun kendisini ve çevresini tanımaya katkı sağlayan, çocuğun ilgi, istek ve gelişim özelliklerini dikkate alarak hayal dünyasını geliştiren, sadece çocukların değil yetişkinlerin de okumasını amaçlayan ürünlerin toplamıdır (Senek, 2018)

Değerlerin kişilere kazandırılmasında, nesilden nesle aktarımında yazılı, sözlü ya da görsel olan çocuk edebiyatı türleri önemli role sahiptir (Yeniay, 2019; Bilgen, 2019). Şunu da belirtmekte fayda vardır ki; edeb sözcüğünden türeyen edebiyat kelimesi, içerisinde terbiyeyi de muhteva etmekte, eğitimin bir edeplendirme süreci olduğu göz önüne alındığında eğitim ile edebiyatın ayrılmaz oluşu akla gelmektedir. Edebiyat, eğitim için bir araç olmaya indirgenemez, ancak o, doğası gereği ve isminde taşıdığı anlama uygun olarak kişiyi edepli bir varlık haline getirme yoludur denilebilir. Edeplendirme süreci, örtük olarak kişiyi ahlaklı kılmak anlamı taşımaktadır ve elbette ki ahlakın yapı taşları, değerlerdir. Edebiyatın içerisinde değerlerin arandığı bu araştırma, eğitim ile edebiyatı ortak noktasından yakalayarak ‘çocuk’ paydasında birleştirmekte, bir yapı taşı olarak değerlerin Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi kapsamında nasıl inşa edildiğini irdelemektedir.

Değerlerin bir aktarım yolu olarak çocuk edebiyatında masal, öykü, şiir, destan, efsane gibi birçok edebi türler bulunmaktadır. Çocuğun karşılaştığı ilk edebi tür olan masallar çocuk edebiyatının ilk ve en önemli kaynağı olarak kabul edilmektedir. Çocuklar için yazılı edebiyat ise resimli öykü kitapları ile başlamaktadır. Masal ve öykülerin çocuğun gelişimine önemli etkileri bulunmaktadır. Çocuklar bu edebi türlerde kendilerini kahramanın yerine koyup onunla özdeşleşmektedirler. Bu ise değerler eğitimi açısından son derece önemlidir. Çünkü çocuklar öğüt dinlemekten hoşlanmazlar. Bu eserlerdeki kahramanlar ile kazandırılmak istenen değerler çocuklara daha kolay bir şekilde sunulabilir.

Çocuk dergiciliğinin ilk örneklerine Tanzimat döneminde rastlanmaktadır. Bu dergiler I. Meşrutiyetten Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar hem sayıca hem de nitelik olarak gelişmeye devam etmiştir. Yayımlandıkları dönemlerin pedagojik, sosyolojik, politik düşünce ve uygulamaları hakkında bilgi veren bu dergiler milli kültür birikimlerimizi bize sunmaktadır.

Bizdeki çocuk dergilerinin ilk örnekleri sadece güncel olayları takip ve eğlendiricilik nitelikleriyle sınırlı kalmamış; bu dergiler okullardaki eğitim sürecine de kaynaklık edecek şekilde farklı edebi türleri içerisinde barındırmıştır. Bu bağlamda Türk çocuk dergiciliğinin tarihi gelişiminin ortaya konulması

çocuk edebiyatı, eğitim ve okuma eğitimi tarihlerinin de açığa kavuşmasına hizmet eder (Balcı, 2003). Bunlara değerler eğitimini de eklemek, tarihten beri değerler eğitiminin hangi yollar ve metinlerle nasıl verildiğini görmek mümkündür. Çocukları olgunlaştıran ve toplumsal kimlik kazanmalarına destek veren, zamanlarını değerlendirme alışkanlığı kazandıran ve keşfedilmeyen yetenekleri ortaya çıkararak çocuk dergileri (Gezmen, 2019) bu nitelikleriyle değer ve kültür aktarımına da katkıda bulunmaktadır.

Yapılan alanyazın taramasında milli değerler ve kültürümüzü barındıran bu çocuk dergilerine hak ettiği önemin verilmediği görülmektedir. Araştırmada, bu dergilerden bir olan Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'nde bulunan hikâyelerinin değerler açısından incelenmesi yapılmıştır. Araştırma, bu alanda yapılan çalışmaların ilk örneklerinden biri olma ve alana ilgi duyan araştırmacılara rehberlik etme özelliğine sahip olmasından dolayı önem arz etmektedir.

Bu araştırma, Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'nde bulunan hikâyelerinin değerler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda araştırmanın alt problemleri şöyle belirlenmiştir:

- Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'nde yer alan hikâyelerde ele alınan değerler nelerdir?
- Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'nde yer alan hikâyelerdeki ele alınan değerlerin oranları nedir?

Yöntem

Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'nin 1928-1930 yılları arasında basılmış sayılarındaki çocuk hikâyelerini değerler açısından incelemeyi amaçlayan bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel model kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde ise içerik analizine başvurulmuştur.

Örneklem

Araştırmanın örnekleme, olasılıksız örnekleme yöntemlerinden amaçlı örneklemedir. Amaçlı örnekleme, araştırmacının keşfetmek, anlamak, iç görü kazanmak istediği ve çoğu şeyin öğrenilebileceği bir örneklem seçiminin gerekliliği fikrine dayanır (Merriam, 2013). Bu amaçla Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'nin harf inkılabından sonraki tüm sayıları taranarak çocuklara yönelik yazılmış olan toplam 50 hikâye araştırmaya dâhil edilmiştir. İncelenen hikâyelerin yayımlandığı sayıya göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir;

Tablo 1. Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'ndeki incelenen hikâyelerin yayımlandığı sayıya göre dağılımı

Sayı	N	%
27. sayı	5	10
28. sayı	3	6
29. sayı	4	8
30. sayı	5	10
31. sayı	3	6
32. sayı	5	10
33. sayı	5	10
34. sayı	-	-

Tablo 1. Devamı...

Sayı	N	%
35.sayı	-	-
36.sayı	2	4
37.sayı	5	10
38.sayı	-	-
39.sayı	-	-
40.sayı	-	-
41.sayı	1	2
42.sayı	2	4
43.sayı	1	2
44.sayı	3	6
Sayı fevkalâde	6	12
Toplam	50	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere incelenen hikâyeler %12 oranıyla en fazla Sayı Fevkalâde’de bulunmaktadır. 34, 35, 38, 39 ve 40. sayılarda ise çocuklara yönelik bir hikâyeye rastlanmamıştır.

Verilerin toplanması

Çalışma kapsamında 20 sayısı incelenen Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi’nin sahibi Himayeyi Etfal Cemiyetinin başkanı Doktor Fuad (Umay)’dır ve 1926-1930 yılları arasında yayınlanmıştır. Aylık olarak çıkarılan dergi “Çocuğun sıhî ve terbiyevî inkişafına yardım eder” cümlesiyle amacını ortaya koymaktadır. Birçok eğitimci, doktor, psikolog yazar kadrosunda yer almıştır. Dergide çocukların eğitimi, terbiyesi, bakımı ve çocuk sağlığı gibi konulara makale, hikâye, şiir gibi edebi türler ile yer verilmiştir. Çalışma kapsamında incelenen, Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi’nin sayıları İstanbul’da bulunan İslami Araştırmalar Merkezi (İSAM) kütüphanesinden temin edilmiştir. Derginin 1928 harf inkılabından sonrası ile 1930 yılında kapanmasına kadar çıkan tüm sayıları incelenmiştir. Bu tarihler arasında çıkan 27-44. sayılar ve sayı fevkalâde olmak üzere taranan toplam 20 sayı içerisinde çocuklara yönelik olan 50 hikâyeye, araştırma kapsamında incelenmiştir. Dergide yetişkinler için çocuk eğitimine yönelik hikâyeler de bulunmakta olup bu hikâyeler araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Verilerin analizi

Verileri analiz etmek amacıyla içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. Kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak için kullanılan yöntem içerik analizi yöntemi denilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2011). İçerik analizi yöntemi, toplanan ham verilerin kategorileştirilerek sistemli verilere dönüştürülmesidir. Bu nedenle kategorileştirme, içerik analizinin çok önemli bir aşamasıdır. Kategorileştirme işlemi önceden veya metin incelenirken oluşturulabilir (Elo & Kynagas, 2008). Bu çalışmada kategorileştirme işlemi çalışma esnasında yapılmış olup önceden belirlenmiş herhangi bir form kullanılmamıştır. Hikâyeler iki kodlayıcı tarafından ayrı ayrı kodlandıktan sonra aralarındaki tutarlılığa bakılmış ve üzerinde uzlaşma sağlanamayan öğeler

araştırmaya dâhil edilmemiştir. Kodlanan ögeler örülerek kategorilere ayrılmış, değer ifade eden 30 kategori ortaya çıkmıştır. Daha sonra üç uzmandan görüş alınarak kategorilere son şekli verilmiştir. Kodlanan ögeleri sayısallaştırmak için her bir değer kendi içerisindeki toplam sayısı, tüm değerlerin toplam sayısına oranlanmıştır.

Geçerlik ve güvenilirlik

Geçerlik ve güvenilirlik, türüne bakılmaksızın herhangi bir araştırmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulması, verilerin toplanması, analiz edilmesi ve bulguların yorumlanması aşamalarını ilgilendiren önemli bir kaygıdır. Öncelikli amacı anlamak olan nitel araştırmaların geçerlik ve güvenilirlik ölçütleri nicel araştırmalardan farklıdır. Bir nitel çalışmada iç geçerliği sağlamak için en çok bilinen ve uygulanan strateji üçgenleme yöntemidir. Birden fazla araştırmacının aynı çalışmada yer alıp veri toplama ve analiz süreçlerine katılması ile araştırmacı üçgenlemesi gerçekleştirilmiş olur (Merriam, 2013). Bu araştırmada verilerin iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı ve farklı zamanlarda kodlanması iç geçerliliği sağlamak amacıyla yapılmıştır. Dış geçerliği sağlamak için ise uzman incelemesi yöntemi kullanılmış, bu amaçla yapılan kodlama ve kategoriler alanda çalışan üç uzmana gönderilerek fikir alınmıştır. Araştırmacılar tarafından farklı zamanlarda yapılan kodlamalar ile uzman görüşleri doğrultusunda hem fikir olunan kodlar dikkate alınarak kategorilere ayırmak konusunda son düzenleme yapılmıştır. Güvenirlik ise büyük oranda zengin ve yoğun tanımlamayla, betimlemeyle ilgilidir. Bu araştırmada güvenilirlik için incelenen hikâyelerden yapılan doğrudan alıntılar kullanılmıştır.

Bulgular ve yorum

Hikâyelerde geçen değerlere ait kategoriler ve kategori tanımları Tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2. Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi’ndeki hikâyelerde tespit edilen değerlere ilişkin kategoriler ve kategori tanımları

No	Değerler	Kategori Tanımları
1	Adalet	Başkasına yapılan haksızlığa itiraz etmek, kadiya gitmek, hayvanlara zulme karşı çıkmak, zulüm edene ceza vermek, zulüm edeni ihtar etmek, cezasını çekmek, haksızlığa ses çıkarmak, kötünün cezasını bulması, iyi davranışı ödüllendirmek, kendi hakkını savunmak ya da aramak, adaleti sağlamak, iyiliğinin karşılığını bulması
2	Aile Birliğine Önem Vermek	Yuvasına bağlılık, ailenin kuvveti, aile içinde olmaktan zevk almak, üvey evladın aile bireylerine saygı duyması, aile bireylerinin iş bölümü yapması, aileden birinin cenaze merasimini yapma, aileden birine destek olmak, çocuklarına özen göstermek, gün sonunda eve gitmeye can atmak, sofrada ahenkle yemek yemek, ailesi için endişelenme, aile bireylerini koruma/kollama, aileye geri dönmek, aile ile iftihar etmek, köklü bir aileye mensup olmak, aile adını gururla taşımak, nesilden nesile aktarmak, aile değerlerine ihtimam etmek, kardeşleriyle birlikte olmaktan mutlu olmak, aileyi zor durumdan kurtarmak, ailenin bir arada olması, aile sırrını saklamak
3	Arkadaşlık ve Dostluk	Dostunu tanımak, ahabap, dost, arkadaşına destek olma, samimiyet, iki insan arasında yakın ilişki, dostluk, dost olmak, birlikte dans etmek, sınıf arkadaşı, birlikte çay yapmak, birlikte oynamak, arkadaşının arkasından konuşanları susturmak, arkadaşının derdine ortak olmak, arkadaş
4	Barış	Sulha yatmak, orta yolu bulmak

Tablo 2 Devamı...

5	Cesaret	Yiğit, cüretkâr, atak ve cesur davranmak, düşmanı korkutmak, korkusuzluk, cesaret verici sözler söylemek, cesaretime hayran olmak, cesur, ormana tek gitmeye karar vermek, cesareti artmak, cesaret göstermek, kahramanlık, cesaretlendirmek, cesaret etmek, korku nedir bilmemek, titremeden gitmek, korktuğu şeyin üstüne gitmek, kendinde cesaret bulmak
6	Çalışkanlık	Ailenin geçimi için uğraşma, çok meşgul olmak, çalışkan, eğitimini tamamlamak, muvaffak olmak, başarmak, çalışmak, tembelliğin yerilmesi, çalışıp başarmak, gayret etmek, amaca doğru koşmak, azmetmek, kupa kazanmak, başarı, çalışmayı çok sevmek, okulda dereceye girmek, bütün dersleri iyi olmak, daha çok iş yapmayı istemek
7	Diğerkâmlık	Kendinden önce başkasını düşünmek, kendisi için istediğini başkası için de isteme, kendisi yerine başkası için iyilik istemek, başkasına yardım edilmesinden memnun olmak, birisini üzmemeye çalışmak, kendi kederini unutup başkasınıkiyle ilgilenmek, kendi ihtiyacı olan parayı başka ihtiyacı olana vermek
8	Dürüstlük	Sözünü tutmak, sözünde durmak, doğruluk, işe hile karıştırmamak, yalan söylememek, itiraf etmek, kendine karşı dürüst olmak, kendi eksiklerini bilmek, öz farkındalık, hakikati söylemek, doğru sözlü olmak, hakikati gizlememek
9	Empati	Kendini başkasının yerine koymak, başkasının mutluluğunu hissetmek
10	Estetik	Rengarenk camcanlar, güzel eşyalar, rengarenk, güzel, uyum, ahenk, güzellik, güzel genç, güzel kız, güzel elbise, dilber, güzel ipekli halı, güzel bir kafes, güzel kuş, süslemek, manzara, güzel bahçe, renkli kelebekler, muhteşem bir bina, güzel oda, bakmaya doyamamak, dünya güzeli, kutu bebeği gibi, yaldızlı, güzel camcanlar, güzel bir köy, hayran etmek, güzelleşmek, güzel ağaçlar, nefis kuğu kuşu, göz kamaştırıcı, iyi giyinmek, sanat zevki, iyi resim, sırma gibi parlamak, kamaşan gözlerle seyretmek
11	Fedakârlık	Başkasını kurtarmak için kendi açlığını unutmak, bir tanecik gömleğini kesip yaralıyı sarmak, birisi için yorulana kadar çalışmak, başkası için kendi ihtiyaçlarını göz ardı etmek, birisinin iyiliği için aç kalmak, uykusuz kalmak, birisi için ölümü göze almak, birisi için sevdiği bir şeyden vazgeçmek, hasta olduğu halde evin geçimini sağlama, kendine ait bir şeyi vatana bağışlamak, uykusundan feda etmek, yorgunluktan yılmamak, kendi sağlığından ödün vermek, fedakârlık, fedakâr
12	Hoşgörü	Affetmek, birisinin kabahatini unutmak, kötü sözü duymazdan gelmek, kötü söze cevap vermemek
13	İyilik	İyi kalpli, iyileşmesini istemek, iyi bir insan, iyi biri olmak, mefkûreli olmak (idealleri olmak), karşılık beklemeden iyilik yapmak, iyi niyet
14	Kültürel miras	Kültürel değerlere sahip çıkmak, namusa değer vermek, Allah senden razı olsun, inşallah gibi kültüre yerleşmiş temenniler, gelin getirmek, gelenek göreneklere uygun eş seçmek, ele kına yakmak, el öpmek, gelin sepeti, kitaplara manevi kıymet vermek, kuvvetli iman, manevi değerler, insani değerler, başköşeyi aile reisine vermek, bayram kutlamak, bayramda çocukları sevindirmek
15	Liderlik	Öngörü, model olmak, teşvik etmek, yol gösterme, önder olma, girişkenlik, piyasaya hakim olmak, kuvvetli bir hamle ile hayata atılmak, iş idaresini üstlenmek, lideri takip etmek, işi yönetmek, önüne düşüp götürmek, akıl vermek, fikirleriyle aydınlatmak, yön vermek, değerler açısından örnek olmak, zor duruma çözüm aramak, Ulu Gazi, nasihat etme, tecrübesini anlatma, talimat vermek, yönlendirmek, tehlikeyi önceden fark etmek ve uyararak, komutanlık etmek, emretmek, geleceği öngörmek, tavsiye etmek, sözü geçerli olmak
16	Merhamet	Acımak, birinin kötü duruma düşmesine üzülme, zavallı kuş, bir canlıya acımak, kederine dayanamamak, merhamet etmek, müşfik olmak, hayvanlara merhamet etmek, çiçeklerin solmasına acımak, zavallı, ağlayanın gözyaşını silmek, ağlayana teselli vermek, birinin acınacak haline üzülme, yalvarır gibi, yalvarmak, acıyarak bakmak, sokak çocuğuna merhamet duymak, yaralı yüreği ile sevmek, kendinden küçüğe merhamet etmek, himaye etmek
17	Misafirperverlik	Ziyafet vermek, ikram etmek, misafir davet etmek, eve davet etmek, çaya çağırmak, misafire çay vermek, odasında ağırlamak, ziyaret etmek, misafir ile sohbet etmek

Tablo 2 Devamı...

18	Nezaket	Hoş geldiniz, affedersiniz, teşekkür ederim, güle güle gibi nezaket sözcükleri kullanmak, aferin, sofraya kurallarına uymak, selamlamak, efendiciğim gibi hitabet sözcükleri kullanmak, tokalaşmak, nazik adam, hal hatır sormak, öpüşmek, tebrik etmek, görgü kurallarına uymak, nazik davranmak, müsaade isteme, biriyle karşılaşınca gülümsemek, nazikâne, nazik olmak, davete vaktinde gitmek, güler yüzle karşılamak, yeni birini takdim etmek, vedalaşmak, çevreyi rahatsız etmemek, gürültü yapmamak, rica etmek, buyur etmek, iltifat etmek
19	Özgüven	Kendinden emin olmak, güzelliğine güvenmek, övünmek, kurum kurum kurulmak, kendine güvenmek, koltukları kabarmak
20	Paylaşmak	Yiyeceğini paylaşmak, birlikte vakit geçirmek, birlikte yürümek, birbirine hikâye anlatmak, sohbet etmek, beraber gezmek, birliktelik, öğrendiği şarkıyı paylaşmak, birlikte şarkı söylemek, beraberce, hep beraber, işbirliği, payına düşeni almak, vermek
21	Sabır	Azim, çok uğraşmak, sonunda muvaffak olmak, kendinde umulmadık kuvvet bulmak, azmetmek, sebat etmek, çabalamak, hedeften geri dönmek, hastalığa sabretmek, zorluklara sabretme, sabırla işini yapmak, sabırlı olma, Kaf Dağını aşmak, yılmadan aramak, vazgeçmemek, bütün gece beklemek, yılmamak
22	Saygı	Annesiyle birlikte karar almak, hatırasına saygı duymak, şahsa saygı duymak, önemsemek, büyüklerin sözünü dinlemek, karşıdakinin fikrine saygı duymak, birisi konuşurken sözünü kesmemek, büyüğünün önünde derli toplu oturmak, anneden izin isteme, annesinin istemediği şeyleri yapmamak, atalar ruhuna saygı, hocaya saygı, hürmetle, saygı görmek, hürmete layık, kadına hürmet, sanat eserine saygı, anne baba sözü dinlemek, annesinin sözünden çıkmamak, ihtiyara saygı
23	Sevgi	Hediye vermek, özlemek, sevmek, öpmek, kucaklamak, korumak, gözlerinden öpmek, övgü, okşamak, birinden memnun olmak, sevgi sözcükleri, oyuncakları sevmek, şekeri, çikolatayı sevmek, hayvan sevgisi, hediye almak, takdir etmek, hoşuna gitmek, sevimli, tatlı ve müşfik bir ses, ilgi göstermek, eşini sevmek, sevimli bir çocuk, şefkat göstermek, sarılmak, elini tutmak, çocuğunu sevmek, sevgi, babasına düşkün olmak, evlat sevgisi, muhabbet, üzerine titremek, şefkat, muhabbet, buse, samimiyet, bağırına basmak, sevdiğinden ayrılmak istememek, boynuna dolanmak, bağırına basmak
24	Sorumluluk	Kardeşlerine bakmak, evcil hayvanının ihtiyaçlarını karşılamak, evcil hayvanını korumak ve ona bakmak, derslerine çalışmak, eşyasına sahip çıkmak, çiçek yetiştirmek, sorumluluk vermek, görevlerini yerine getirmek, evlat edindiği çocuğun bakımını yapma, evlat edindiği çocuğu doktora götürmek, üvey evladının ihtiyaçlarını karşılamak, kümes hayvanlarını beslemek
25	Tasarruf	Tasarrufu öğretmek, tasarruf etmek, kumbara, paranın bankada birikmesi, para artırmak, kumbaraya atmak, kalanı hesaba yatırmak, istikbalini düşünmek, para biriktirmek, israf etmemek, bankaya yatırmak, kumbaranın dolması, savurganlıktan pişman olmak, iktisat ve tasarruf, iktisada alışmak, hesaba geçmek, hesap kitap yapmak, istikbalini sigortaya koydurmak, gündelikten artırmak, birikmek, ayağını yorganına göre uzatmak, fazla parayı saklamak
26	Temizlik	Temizlemek, çamaşır yıkamak, sakız gibi beyaz
27	Tevazu	Kendinde meziyet görmemek, mütevazi olmak, mahcubiyet, kanaatkar olmak, yeteneklerinden dolayı gururlanmamak, kendini eleştirmek
28	Vatanseverlik	Şehit olmak, düşman işgaline karşı üzülmek, işgale tepki vermek, Türk gibi hissetmek, asker sevgisi, casus yakalamaya özenmek, casusları ihbar etmek, güzel yurdum, vatana hizmet etmek, vatanın istikbalini düşünmek, eşkıya çetesini çökertmek, vatan için savaşmak, vatan için canını vermek, vatanın durumuna üzülmek, vatanın kurtuluşuna sevinmek, milliyetperverlik, büyük mücadele, milleti için çalışmak, milliyetçilik, vatan istikbalini, vatan sevgisi, sırtında mermi taşımak
29	Vefa	İyiliğe daha sonra iyilikle karşılık vermek, yapılan iyiliği unutmamak, kıymet vermek, vasiyeti yerine getirmek, eski dostun çocuğuna sahip çıkmak, üvey evladın öz ailesini bulması, yapılan iyiliği minnetle anma, iyiliği dokunan kişinin adını köye vermek, minnetini arz etmek, iyiliğe iyilikle karşılık vermek, minnet duymak, minnettarlık, büyüdüğü mahallevi ziyarete gitmek
30	Yardımseverlik	Yardım isteyeneye yardım etmek, yardım teklifi, hastaya bakmak, yardım etmek, yardım, kimsesiz çocuğa sahip çıkma, vakıf, maddi yardımda bulunmak, fukaraya yardım, ölümden kurtarmak, kimsesiz çocuğu okutmak, yoksula giyecek vermek, imdadına koşmak, sokakta kalmışa yiyecek vermek, sokak çocuğunu evine almak, evlat edinmek, dayak yiyen birini kurtarmak, yoksula ev vermek, yoksula giyecek ve yiyecek temin etmek

Tablo 2 incelendiğinde Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'ndeki hikâyelerde 30 değer tespit edildiği görülmektedir.

Hikâyelerde tespit edilen değerlerin yüzde frekans oranları Tablo 3'te verilmiştir:

Tablo 3. Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'ndeki hikâyelerde tespit edilen değerlerin yüzde ve frekansları

No	Değerler	N	%
1	Sevgi	192	14.82
2	Tasarruf	120	9.30
3	Estetik	89	6.90
4	Liderlik	88	6.80
5	Nezaket	85	6.60
6	Yardımseverlik	66	5.10
7	Vatanseverlik	57	4.40
8	Merhamet	54	4.17
9	Arkadaşlık ve dostluk	53	4.10
10	Çalışkanlık	50	3.90
11	Paylaşmak	47	3.63
12	Cesaret	46	3.60
13	Aile birliğine önem vermek	44	3.40
14	Vefa	38	2.93
15	Saygı	35	2.70
16	Adalet	28	2.20
17	Sorumluluk	28	2.20
18	Dürüstlük	25	1.93
19	Kültürel miras	22	1.70
20	Misafirperverlik	18	1.40
21	Fedakârlık	18	1.40
22	Sabır	17	1.31
23	İyilik	16	1.24
24	Özgüven	14	1.90
25	Diğerkâmlık	13	1.00
26	Temizlik	6	0.5
27	Tevazu	5	0.4
28	Hoşgörü	4	0.31
29	Empati	3	0.23
30	Barış	2	0.20
Toplam		1294	100

Tablo 3'e göre, incelenen hikâyelerde toplam 30 farklı değer tespit edilmiştir. Bu değerler şöyledir: sevgi (%14.82), tasarruf (%9.30), estetik (%6.90), liderlik (%6.80), nezaket (%6.60), yardımseverlik (%5.10), vatanseverlik (%4.40), merhamet (%4.17), arkadaşlık ve dostluk (%4.10), çalışkanlık (%3.90), paylaşma (%3.63), cesaret (%3.60), aile birliğine önem verme (%3.40), vefa (%2.93), saygı (%2.70), adalet (%2.20), sorumluluk (%2.20), dürüstlük (%1.93), kültürel miras (%1.70), misafirperverlik (%1.40), fedakârlık (%1.40), sabır (%1.31), iyilik (%1.24), özgüven (%1.90), diğerkâmlık (özgecilik) (%1.00), temizlik (%0.50), tevazu (%0.40), hoşgörü (%0.31), empati (%0.23), barış (%0.20). Gürbüz Türk Çocuğu Dergisinin Latin harfleri ile basılmış sayılarında yer alan hikâyelerin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgulara göre, bu hikâyelerde en fazla sevgi, en az ise barış değerine yer

verildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra tasarruf, estetik ve liderlik değerlerine yüksek oranda, empati, hoşgörü ve tevazu değerlerine ise düşük oranda yer verildiği tespit edilmiştir.

Tespit edilen değerlere ilişkin alıntılar:

Sevgi

“Köpeğin kendisine sokularak elini yalamaya başladığını görünce onu okşamaya başladı.” Sayı 31, İncili Hanım, sayfa 16.

“Baba olmak! Kendi kanımdan damarlarında bir avuç kan dolaşan bir yavruyu görmek demektir. Onu bağrıma bastırmak, ilk nefesini yüzümde hissetmek, kıvrıkcık saçlarını karıştırmak ve onu bir an koklayabilmek için içimde önüne geçemediğim kuvvetli bir arzu duymaya başladım.”, Sayı 37, Büyü, sayfa 19.

“Anne babasını da çok severdi.”, Sayı 43, Küçük Korkak, sayfa 25.

Tasarruf

“Bir kumbara aldım, kazancımın fazlasını içine atıyorum”, sayı fevkalâde, Küçük Ahmet’in kumbarası, sayfa.12.

“Tasarruf: Bir milletin kurtuluşuna, selamete ermesine kuvvetli bir ordu gibi lazımdır.” Sayı fevkalâde, Yılbaşı Eğlencesi, sayfa 27.

“İdarelerinden artırebildikleri parayı yavruları için aldıkları İş Bankası kumbarasına atarak doldukça onun hesabına yazdırıyorlardı” Sayı.30, Canlı Kumbara, sayfa 24.

Estetik

“Selma, apaydınlık beyaz odasında beyaz karyolasında ve beyaz örtülerinin içinde bir melek gibi uyuyordu”, Sayı 28, Selma’nın Kumbarası, sayfa 19.

“Aydın, Kokoş’un yanına gitti ve onu okşayarak, benim güzel Kokoş’um, ne güzel parlak gözleri, siyah tüyleri vardır dedi.” Sayı 30, Yeni Sevgi, sayfa 20.

“Kapısını güzel kokulu salkımlarla süsledi. Bahçenin ortasındaki havuzda güzel tüylü kupu kuşları yüzüyor.”, Sayı 33, Altın Yağmuru, sayfa 26.

Liderlik

“Çocuklar, ben artık yolcuym. Malım mülküm sizin olacak ama, içinizden bir tanesinin bunu idare etmesi, ötekilerin de ona itaat etmesi lazım. Hanginiz daha akıllı ise çiftlik ağası o olacak.”, Sayı 30, Hangisi?, sayfa 21.

“İşin ne olduğun anlayan arabacı katırların yolunu kesti. Ve zabitin dur emrini vermesini bekledi. Lakin iki sene evvel askeri mektebinden şehadetname alan genç zabıt katırdan ders almak lazım geldiğini aklına kestiremedi. Yola devam edilmesini emretti: yola devam olundu.”, Sayı 36, Firiski ile Kızılderililer, sayfa 31.

“Siz daha yavrusunuz dedi, sakın odunluğa girmeye kalkmayınız.”, Sayı 44, Küçük Kedi, sayfa 29.

Nezaket

“Fakat şu şehirli kelimeleri hatırandan çıkarma sabah şerifiniz hayrolsun, lütfen ve teşekkür ederim, bu kelimler sana her kapıyı açar ve seni herkese sevdire”, Sayı 33, Periler Bahçesi, sayfa 31.

“Dün budalalık ettim. Gürültü yapacağıma nazikane kapıyı çalmalıydım dedi. Ve düşündüğü gibi yaptı. Kapıyı üç defa hafifçe vurdu: Tık, tık, tık... ‘Lütfen açınız, ben geldim küçük Mustafa. Kapı ardına kadar açıldı.’”, Sayı 33, Perilerin Bahçesi, sayfa 31.

“Çok teşekkür ederim, biraz iyidir. Görür müsünüz efendim? –Rahatsız etmeyeyim, inşallah iyi olur görüşürüz.”, Sayı 41, Çocuk Dostu, sayfa 10.

Yardımseverlik

“Bir akşam babası, sırtında odunla ormandan dönerken birdenbire gözleri kararıp yere düşüverdi ve bayıldı. Karısı ile Ali hemen koşup kollarına girdiler ve bin zorlukla eve getirdiler”, Sayı 43, Küçük Korkak, sayfa 25.

“Ben on küçük cüce tanıyorum. Bunlar ne vakit istesem yardıma koşarlar”, Sayı 33, Hamarat Cüceler, sayfa 28.

“Mehmet’i bir elinden tuttu, arsadan çıkarıp evine götürdü”, Sayı 42, Keloğlan, sayfa 20.

Vatanseverlik

“Muallim mektebindeki ilmi kazancı konferanslardan ve kitaplarla mecmualardan aldığı malumat, Sakarya çocuğunun milliyetperverliğine kuvvet ve şekil vermişti”, Sayı 32, Sakarya’nın Çocuğu, sayfa 9.

“Yunan ordusu İzmir’e çıkmış, kimsede neşe kalmamıştı. Büyüklerin ruhunu saran ye’sin karanlığı da Çetin’in, hatta papağanının yüreğine bile sirayet ediyordu”, Sayı 28, Çetin’in Papağanı, sayfa 20.

“Memlekete gittiği günün haftası babasının Yemen’de şehit olduğunu öğrenmişti.” Sayı 27, Bayram Günü, sayfa 12.

Merhamet

“heyet onu sefil ve aç bir vaziyette kendilerine dehalet etmiş gördükleri zaman acımışlar”, sayı fevkalâde, Hasan Babanın Sevinci, sayfa 14.

“Peri, çocuğa pek acıdı”, Sayı 37, Ayda Müsamere, sayfa 29.

“Fakat hayvanın yaralı olduğunu gördü ve acıdı” Sayı 27, Koca Kaplumbağa, sayfa 16.

“Burada dağlarda kalırsa ölür, çünkü ilaçları ancak büyük şehirlerde bulunurmuş, bari onu sırtıma alıp büyük bir şehre götüreyim” Sayı 27, Koca Kaplumbağa, sayfa 17.

Arkadaşlık ve dostluk

“Dostunu tanıdı ve hemen ilaç getirip iyileştirdi.” Sayı 27, Koca Kaplumbağa, sayfa 18.

“Aynı evde otururlar, beraber yaşarlar, sevinçleri kederleri müşterektir. Aralarında o kadar bariz bir samimiyet vardır ki, hiç kimsenin nazarından kaçmaz. Bu vesile ile kardeş değil akraba bile olmadıkları öğrenmiştim.”, Sayı 30, İki Binbaşı, sayfa 14.

“Yalnız vakit geçmiyordu, karşı apartmandaki arkadaşlarından birisini davet etmek, beraberce vakit geçirmek hatırına geldi.”, Sayı 37, Mercan ile Mestan, sayfa 24.

Çalışkanlık

“Öyle akıllı, öyle çalışkan bir kızdır ki görenler parmaklarını ısırırlar.”, Sayı 33, Hamarat Cüceler, sayfa 28.

“Fakat bir şey öğrenmek için mektebe gitmek kafi değil ki, çalışmak da lazım.”, Sayı 37, Uçma Mektebi, sayfa 21.

“Bundan sonra çalışkan bir talebe olacağını amcasına bütün kalbiyle vaat etti.”, Sayı 37, Uçma Mektebi, sayfa 21.

Paylaşmak

“Güzel bir peynir parçası, buyurun tadına bakın.”, Sayı 27, İhtiyar Doktor, sayfa 27.

“En iyi bir elmayı kopardı ve küçük Mustafa’ya verdi.”, Sayı 33, Periler Bahçesi, sayfa 31.

“Siz de kalın, kardeş payı yaparız”, Sayı Fevkalade, Bir Aile Sırrı, sayfa 16.

Cesaret

“İçeride hiç hareket olmadığını görünce kendinde biraz daha cesaret buldu ve bir odun yığınının tırmandı.”, Sayı 44, Küçük Kedi, sayfa 29.

“Mercan pek cesurdu.” Sayı 37, Mercan ile Mestan, sayfa 24.

“Palabıyıklı, yiğit bir Türk zabiti kılıcına dayanmış hep Hulkiye bakardı.”, Sayı 27, Bayram Günü, sayfa 12.

“Gündüzleri oldukça cesaret gösterir, bazen ormanın en karanlık yerlerine bile hiç titremeden girebilirdi.”, Sayı 43, Küçük Korkak, sayfa 25.

Aile birliğine önem vermek

“Ali Efendi, hakikatli yavrusunun iktisada, tasarrufa alışmakla ailesini nasıl kurtardığını düşünerek için için ona dua ediyordu”, sayı fevkalâde, Ömer’in Kumbarası, sayfa 22.

“Bizim sofraya oturmamız, yemek yememiz bir ahenk, bir alemdir. Sevinç sofrada baş sedire kurulur, ananevi aile sofralarında baş köşe, aile reisinindir. Öyle değil mi? Biz bu manasızlığı kaldırdık artık.”, Sayı 32, Şef Dorkestrin, sayfa 12.

“Bir karga yuvasını bir adada kurdu ve yavruları dünyaya gelince onları kıt’aya götürmek istedi.”, Sayı 33, Karga ile Yavruları, sayfa 20.

Vefa

“Şimdi köylüler onu daha çok seviyorlar, onun mektebine isim vermişler: Sakarya’nın Çocuğu Mektebi”, Sayı 32, Sakarya’nın Çocuğu, sayfa 10.

“Oğlum Mustafa, işte annenin adresi. Bugüne kadar ağabeyin her ay annene bir miktar harçlık gönderiyordu. Bugünden itibaren sen de o iktidardasın. İstersen sana kısa bir müddet için mezuniyet alırsın, gider anneni bulur görüşürsün. Kardeşlerinin vaziyetlerini öğrenirdin.”, Sayı 30, İki Binbaşı, sayfa 15.

“Bu ismi, elmas gibi temiz ve saf olarak nesilden nesile kendine getirmiş olan insanlara karşı kalbinde derin bir minnet vardı”, sayı 42, Büyük Baba, sayfa 12.

“Çok samimi bir minnettarlık hissi de beslerdi; kendi küçüklük halini hiç unutmaz, ara sıra yattığı mescide, içinde oynadığı arsaya gider, ziyaret ederdi.”, Sayı 44, Keloğlan II, sayfa 23.

Saygı

“Vecdi birkaç dakika tereddütten sonra kardeşine, ben eve gidiyorum annemden bu kuşu almak için müsaade alacağım dedi”, Sayı 30, Yeni Sevgi, sayfa 19.

Ali ile Veli'nin bu iddialarına Cafer iştirak etmemiştir. O, babasının sözüne devam etmesini bekliyordu.", Sayı 30, Hangisi?, sayfa 21.

Adalet

"Seni hayalperestlikten, onları da muttasıl senin üzerine yürümek gibi haksız bir hareketten kurtarmak istedim.", Sayı 27, Sabun Köpükleri, sayfa 26.

"Çocuk bağıra çağıra muallime şikayete koştı; muallim Mehmet'i çağırdı, işi anladı, bir daha arkadaşlarına böyle ağır muamelede bulunmaması tembih etti.", Sayı 44, Keloğlan II, sayfa 22.

Sorumluluk

"Ali bir begonya, Bedri bir ıtır getirdi; öteki saksılara da herkes nohut, fasulye, mercimek, keten, mısır, buğday, yulaf gibi muhtelif tohumlar ekti. Mustafa'yla Yusuf bütün bunları sulamaya memur oldular.", Sayı 33, Bahçemiz, sayfa 11.

"Benim buğdayın başakları olacak, onları kendim biçeceğim.", Sayı 33, Bahçemiz, sayfa 11.

"Mehmet bütün bunların yiyeceklerini, içeceklerini kendi eliyle verir, kümesi kendi eliyle temizlerdi; bu yüzden tavuklarda, tavşanlarda hiçbir hastalık olmamıştı.", Sayı 44, Keloğlan II, sayfa 23.

Dürüstlük

"Hakikati söylüyor. Kendisini mükafatlandırmak için sahile götüreceğim", Sayı 33, Karga ile Yavruları, sayfa 20.

"Hakikati itiraf ettim: Yarı aç kalktım", Sayı fevkalâde, Bir Aile Sırrı, sayfa 16.

"Fakat baba ben Demir sandıkla evlenmeye söz verdim, sözümü tutmalıyım" dedi. Sayı 29, Demir Sandık, sayfa 20.

Kültürel miras

Üç gün sonra bayram. Hulki annesiyle bahriyeli elbisesi almayı kararlaştırmıştı. Hulki bu gibi kararlarını hep annesiyle birlikte verirdi.", Sayı 27, Bayram Günü, sayfa 12.

"Ak saçlı annemin kınalı ellerini öperek ayrıldım", Sayı 30, İki binbaşı, sayfa 15.

Misafirperverlik

"Selmacığım annesinin diktiği beyaz krep düşen elbisesi sarı ve kıvrıkcık saçlarıyla ortada dolaşiyor, annesinin idaresi altında misafirlere ikram ediyordu". Sayı 28, Selma'nın Kumbarası, sayfa 19.

"Evimize gelince onu içeri davet ettik, babam da çok memnun oldu." Sayı 28, Muharebe, sayfa 26.

Fedakârlık

“Sonra birtanecik gömleğini kesip onun yaralı başını sardı” Sayı 27, Koca Kaplumbağa, sayfa 16.

“(Avcıyı hastaneye yetiştirebilmek için) Bir haftadan beri daha çabuk yürüyebilmek için hiçbir şey yememişti.” Sayı 27, Koca Kaplumbağa, sayfa 16.

Sabır

“Biraz sabırlı olun evlatlarım.”, Sayı 30, Yeni Sevgi, sayfa 20.

“Çamura saplanmış ve saman yüklü bir arabayı, var kuvvetleriyle kurtarmaya çalışıyorlardı.”, Sayı 31, Çubuk, sayfa 24.

İyilik

“O artık iyi ve mefkureli bir muallim olmuştu”, Sayı 32, Sakarya’nın Çocuğu, sayfa 9.

“Senin yapmak istediğin iyilik, artık burnunun iyileştirilmesine değer.”, Sayı 44, Büyülten Toz, sayfa 27.

Özgüven

“Kendimi övmek için değil, doğru olduğu için söylüyorum: Çay takımının kraliçesi benim. Sayı 32, Çaydan, sayfa 15.

“Onun beşiği olduğum için benim de koltuklarım kabarıyordu.”, Sayı 32, Çaydan, sayfa 16.

Diğerkamlık

“Arkadaşlarından çaya yalnız Nesrin’i çağırmıştı, çünkü anneciğine daha fazla masraf yaptıramazdı”, Sayı 31, Zehra’nın Çayı, sayfa 21.

“Peri Hanım, sizden kendim için bir şey istemiyorum. Fakir olan anne ve babama yardım ederseniz çok memnun olurum.”, Sayı 33, Perilerin Bahçesi, sayfa 30.

Temizlik

“Pat!..pat!..pat!... Peyker çamaşırları sabunlamadan evvel kaba kirini çıkarmak için böyle döver ve o çamaşırları tokmaklarken tahta tokacının sesi köyün öbür ucundan işitilirdi.”, Sayı 33, Hamarat Cüceler, sayfa 28.

“Çamaşırlar yıkandıktan sonra Peyker onları çimenin üstüne serer ve kurutur. Akşamüstü eve dönerken sepeti sakız gibi beyaz, temiz ve kuru çamaşırlarla doludur.”, Sayı 33, Hamarat Cüceler, sayfa 28.

Tevazu

“Kadın (kötü kalpli üvey anne), her fırsatta kocasının mütevazi halini, mahcubiyetini yüzüne vururdu.”, Sayı 33, Altın Yağmuru, sayfa 23.

“Bütün bunları gayet telaşsız, sakin ve mütevazi yapardı, hiç gururlanması yoktu” Sayı 44, Keloğlan II, sayfa 23.

Hoşgörü

“İki ay içinde başı kel olmuştu; mahalle çocukları onu gördükleri yerden uzaklaşırlar, arkasından Keloğlan diye bağışırlardı. O hiç ses çıkarmaz, büyümüş de küçülmüş gibi sokaktan ton tok geçirdi.”, Sayı 42, Keloğlan, sayfa 19.

Empati

“Sizin herhangi birinizi evinizden alıp bilmediğiniz, sevmediğiniz küçük bir odaya, yabancı kimselerin yabancı bakışlarına bıraksalar neşeli olabilir misiniz?” Sayı 30, Yeni Sevgi, sayfa 20.

Barış

“Hissetti ki çalımı bununla sökmeyecek. Sulha yatarak dedi: Aşk olsun sana gerçek! Bir ben varım diyordum affet! Bir de sen varsın. İşte sana pes dedim! Yiğitlik sende kalsın!”, Sayı 32, Kırkir Bela Ahmet, sayfa 8.

Sonuç ve tartışma

Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'nin 1928-1930 yılları arasında basılmış sayılarındaki çocuk hikâyelerini değerler açısından incelemeyi amaçlayan bu çalışmada 50 hikâyede 1294 değer ifadesi bulunmuş ve bunlar kategorilere ayrıldığında 30 farklı değer tespit edilmiştir. Bu değerler şöyledir: sevgi, tasarruf, estetik, liderlik, nezaket, yardımseverlik, vatanseverlik, merhamet, arkadaşlık ve dostluk, çalışkanlık, paylaşma, cesaret, aile birliğine önem verme, vefa, saygı, adalet, sorumluluk, dürüstlük, kültürel miras, misafirperverlik, fedakârlık, sabır, iyilik, özgüven, diğerkamlik, temizlik, tevazu, hoşgörü, empati, barış.

Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'nin Latin harfleri ile basılmış sayılarında yer alan hikâyelerin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgulara göre, değerlerin oranları ise şöyledir: sevgi (%14.82), tasarruf (%9.30), estetik (%6.90), liderlik (%6.80), nezaket (%6.60), yardımseverlik (%5.10), vatanseverlik (%4.40), merhamet (%4.17), arkadaşlık ve dostluk (%4.10), çalışkanlık (%3.90), paylaşma (%3.63), cesaret (%3.60), aile birliğine önem verme (%3.40), vefa (%2.93), saygı (%2.70), adalet (%2.20), sorumluluk (%2.20), dürüstlük (%1.93), kültürel miras (%1.70), misafirperverlik (%1.40), fedakârlık

(%1.40), sabır (%1.31), iyilik (%1.24), özgüven (%1.90), diğerkamlık (%1.00), temizlik (%0.50), tevazu (%0.40), hoşgörü (%0.31), empati (%0.23), barış (%0.20).

Dergideki hikâyelerde en fazla sevgi (n=192), %14.82 değerine yer verildiği görülmektedir. Sevgi insanlar için en temel değerlerden birdir ve ihtiyaçtır. Alan yazın incelendiğinde yapılan birçok çalışmada da sevgi değerinin hikâyelerde yer alan en fazla değer olduğu görülmektedir. Akpınar(2015)'in 2014-2014 yılları arasında basılmış Yağmur Dergisi'ndeki hikâyelerde değerler eğitimi incelediği araştırmasında hikâyelerde en çok yer alan değerlerin sevgi olduğunu bulması bu araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Yine resimli çocuk kitaplarında yer alan kişiler arası değerlerin incelendiği çalışmada Akyol (2012) ve resimli hikâye kitaplarının bazı temel değerler açısından incelendiği çalışmasında Dirican & Dağlıoğlu (2014)'nin bulguları, elde edilen bulgularla da benzerlik göstermektedir. Ancak Kaynak (2012) yaptığı araştırmasında değerler eğitimi bağlamında Çokum'un hikâyelerinde ahlâka ait unsurların geniş yer tuttuğunu en çok değindiği temanın yardımseverlik olduğunu bulmuştur. Yardımseverlik temasına hemen hemen bütün hikâyelerinde yer vererek yardımseverliğe verdiği önemi gösteren yazarın, örneklerle yardımseverliği özendirdiğini ifade etmiştir. Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'ndeki hikâyelerde yardımseverlik en çok yer verilen değer olmamakla birlikte %5.10 oranında sık yer alan değerler arasındadır.

Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'ndeki hikâyelerde, tasarruf, estetik ve liderlik değerlerine yüksek oranda yer verildiği, daha sonra sırası ile nezaket, yardımseverlik, vatanseverlik ve merhamet değerlerinin yer aldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Hikâyelerde tasarruf değerine 120 (%9.30) kez rastlanmıştır. Cumhuriyetin başlangıç yılları olduğu dikkate alındığında savaştan yeni çıkmış bir milletin tasarruflu olmaya önem vermesi, tasarruf değerini kazandırılmak istemesi, beklenen ve ümit var bir sonuçtur. Hikâyelerde özellikle para biriktirme, banka hesabı açma ve her şeyi tutumlu kullanma çocuklara kazandırılmaya çalışılmıştır. Yardımciel (2015) Aysel Gürmen'in eserleri üzerinden ilettiği değerleri incelediği çalışmasında da tutumluluk değerine yer verdiği görülmektedir. Gülendam (2015) Yağmur Dergisi'ndeki hikâyeleri değerler açısından incelemiştir ve hikâyelerde tutumluluk değerinin de yer aldığı bulgusuna ulaşmıştır. Dilek(2017), Feridun Oral'ın 0-6 yaş için yazdığı 14 resimli hikâye kitabındaki değerleri incelediği çalışmasında kitaplarda en çok yardımlaşma ve çalışkanlık değerine yer verildiğini, sevgi, nazik olma ve merhamet değerlerinin de sık ele alındığını, sonrasında sırası ile dostluk, hoşgörü, paylaşma, aile birliğine önem verme, temizlik, iyilik, sorumluluk değerlerinin ele alındığı ve vatanseverlik, cesaret, saygı ve adil olma değerlerinin olmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'ndeki hikâyelerde vatanseverlik değeri sık ele alınmış, cesaret, saygı ve adalet değerlerine de yer verilmiştir. Behiç Ak'ın 18 hikâye kitabında bazı yerlerde açık ve belirgin bir şekilde; bazı yerlerde sezdirme yoluyla, alçak gönüllülük, arkadaşlık ve dostluk, cömertlik, çalışkanlık, dürüstlük, kanaatkârlık, merhamet, paylaşmak, saygı, sevgi, tasarruf etme, teşekkür etme, ümit, vefa

ve yardımseverlik değerlerinin yer aldığı Yeniay (2019)'ın çalışmasıyla da araştırma bulguları benzerlik göstermektedir.

Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'nde yer alan hikâyelerde en az barış (n=2, %0.2) değerine rastlanmıştır. Daha sonra sıklık sırasına göre empati, hoşgörü, tevazu, temizlik, diğerkamlik, özgüven, iyilik, sabır, fedakârlık ve misafirperverlik değerlerinin yer aldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Alanyazında bu sonucu destekleyen bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgular, Senek (2018)'in Aytül Akal'ın 58 masalını incelediği araştırmasında elde ettiği sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Senek (2018), tespit ettiği 20 değerden adil olma, barış, fedakârlık (özveri), kanaatkarlık, şükür ve doğruluk gibi değerlerin masallarda diğere değerlere göre daha az işlendiği sonucuna ulaşmıştır. Masallarda en az yer alan değerler; bağımsızlık, sabır, özgürlük, merhamet, misafirperverlik, fedakârlık, dayanışma ve barış değerleridir. Topbaş (2015) Sema Maraşlı'nın dört masal kitabında bulunan 82 masalı değerler açısından incelemiş ve masallarda en az yer alan değerlerin bağımsızlık, sabır, özgürlük, merhamet, misafirperverlik, fedakârlık, dayanışma ve barış değerleri olduğunu bulmuştur.

Bu çalışmada Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'ndeki hikâyelerin değerler açısından çeşitliliğe ve yüksek orana sahip olduğu bulunmuştur. İncelenen alanyazında çalışmalarda değerler açısından çalışmayı destekler niteliktedir. Bu bakımdan hikâyelerin değerler eğitimi açısından zengin bir içeriğe sahip olduğu söylenebilir.

Öneriler

- Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'ndeki hikâyelerin içinde yer alan değerler bugünde hala önemini korumakta olup bunlardan çocuk eğitiminde faydalanılabilir.
- Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'ndeki diğere edebi türleri inceleyen çalışmalar yapılabilir.
- Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemleri ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönemlerinde çıkarılan çocuk dergilerindeki hikâyeler değerler eğitimi açısından karşılaştırılabilir.
- Cumhuriyetin başlangıç dönemlerinde yazılan çocuk hikâyelerine yönelik güncel çalışmalar yapılabilir ve 21. yüzyıl değerleriyle karşılaştırılabilir.

Kaynakça

- Akpınar, A. (2015). *Yağmur dergisindeki hikâyelerde değerler eğitimi: 2004-2014*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Akyol, T. (2012). Resimli çocuk kitaplarında yer alan değerlerin incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Balcı, A. (2003). Bir okuma materyali olarak çocuk dergileri ve çocuklara rehber. *TÜBAR, XIII* (Bahar), 319-349.
- Bayraktar, L. (2014). *Felsefe ile*. Ankara: Aktif Düşünce.
- Bilgen, S. (2019). *Değerler eğitimi açısından Kutadgu Bilig*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Bulut, S.(2011). *Atasözlerinin değerler eğitimindeki yeri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Dilek, A. (2017). Feridun Oral'ın resimli hikâye kitaplarındaki değerlerin incelenmesi, *Değerler Eğitimi Dergisi, 15*(33), 61-86.
- Dirican, R., & Dağlıoğlu, H. E. (2014). 3-6 yaş grubu çocuklarına yönelik yayımlanan resimli hikaye kitaplarının bazı temel değerler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education, 3*(2), 44-69.
- Elo, S., & Kynagas, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing, 62*(1), 107-115.
- Gezmen, B. (2019). Bir eğitim aracı olarak çocuk dergileri: Mavi Kırangıç çocuk dergisi. *Erciyes İletişim Dergisi, 6* (1), 59-80.
- Gürsoy, K. (2007). *Bir evrensel projemiz var mı?*. İstanbul: Etkileşim.
- Kasapoğlu, H. (2013) Okulda değerler eğitimi ve hikâyeler. *Milli Eğitim Dergisi, 198*, 97-109
- Kaynak, L. (2012). *Değerler eğitimi bağlamında Sevinç Çokum'un hikâyelerinin analizi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma, desen ve uygulama için bir rehber*. Ankara: Nobel.
- Senek, S. (2018). *Aytül Akal'ın masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Türk Dil Kurumu (2021). *Güncel Türkçe sözlük*, <https://sozluk.gov.tr/>
- Topbaş, A. (2015). *Sema Maraşlı'nın masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Toz, H. (2013). Çocuk edebiyatı tarihi. Ö. Yılar ve L. Turan (Editörler), *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*, Ankara: Pegem.

Ulusoy, K. (2010). Değer eğitimi: davranışçı ve yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan tarih programlarında değer aktarımı, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (1), 32-51 .

Yardımcıel, F. (2015). *Bir çocuk edebiyatı yazarı olarak Aysel Gürmen'in eserleri üzerinde ilettiği değerler bakımından incelemeler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Yeniay, S. (2019), Behiç Ak'ın hikâyelerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Seçkin.

Ek: İncelenen Hikâyeler Listesi

- 1) Altın Saçlı Prenses (S.29, sayfa 16)
- 2) Altın Yağmuru (S.33, sayfa 23-26)
- 3) Ayda müsamere (S.37, sayfa 29-30)
- 4) Aydının Kumbarası (sayı fevkalâde, sayfa 24-25)
- 5) Bahçemiz (S.33, sayfa 11-12)
- 6) Bayram Günü (S.27, sayfa 12-13)
- 7) Bir Aile Sırrı (sayı fevkalâde, sayfa 16)
- 8) Büyü (S.37, sayfa 18-19, 36)
- 9) Büyük Baba (S.42, sayfa 12 ve 35)
- 10) Büyüten Toz (S.44, sayfa 26-27)
- 11) Canlanan Kumbara (S.30, sayfa 24)
- 12) Canlanan Notlar (S.30, sayfa 23)
- 13) Çaydan (S.32, sayfa 15-16)
- 14) Çetin'in papağanı (S.28, sayfa 20-22)
- 15) Çocuk Dostu (S.41, sayfa 9-10)
- 16) Çubuk (S.31, sayfa 23-24)
- 17) Demir Sandık (S.29, sayfa 20-22)
- 18) Dinen İnilti (S.29, sayfa 18-19)
- 19) Firiski ile Kızıl Derililer (S.36, sayfa 30-31, 36)
- 20) Güneş (S.37, sayfa 27-28)

- 21) Hamarat Cüceler (S.33, sayfa 28-29)
- 22) Hangisi (S.30, sayfa 21-22)
- 23) Hasan Baba'nın Sevinci (sayı fevkalâde, sayfa 14-15)
- 24) Hayvanlara Acıyalım (S.32, sayfa 13-16)
- 25) Hilekar Cevahirci (S.29, sayfa 7-8)
- 26) İhtiyar Doktor (S.27, sayfa 26-27).
- 27) İki Binbaşı (S.30, sayfa 14-15)
- 28) İncili Hanım (S.31, sayfa 16-18)
- 29) Karga ile Yavruları (S.33, sayfa 20)
- 30) Keloğlan I (S.42, sayfa 19-20)
- 31) Keloğlan II (S.44, sayfa 22)
- 32) Kırkbir Bela Ahmet (S.32, sayfa 7-8).
- 33) Koca Kaplumbağa (S.27, sayfa 16-18)
- 34) Küçük Ahmet'in Kumbarası (sayı fevkalâde, sayfa 12, 34)
- 35) Küçük Kedi (S.44, sayfa 28-30)
- 36) Küçük Korkak (S.43, sayfa 25-26)
- 37) Mertcan ile Mestan (S.37, sayfa 24-25)
- 38) Muharebe (S.28, sayfa 25-26)
- 39) Ömer'in Kumbarası (sayı fevkalâde, sayfa 22-23)
- 40) Periler bahçesi (S.33, sayfa 30-31)
- 41) Sabun Köpükleri (S.27, sayfa 24-26).
- 42) Sakarya'nın Çocuğu (S.32, sayfa 9-10)
- 43) Sekiz Yaşında bir Avcı (S.27, sayfa 19-21).
- 44) Selma'nın Kumbarası (S.28, sayfa 18-19)
- 45) Silgi Bezi (S.36, sayfa 26-27)
- 46) Şef Dorkestrin (S.32, sayfa 12-13)
- 47) Uçma Mektebi (S.37, sayfa 21- 22)
- 48) Yeni Sevgi (S.30, sayfa 19-20)
- 49) Yılbaşı Eğlencesi (Sayı fevkalâde, sayfa 26-27)
- 50) Zehra'nın Çayı (S.31, sayfa 21-22).